

Aharon Appelfeld

Tsili
Història d'una vida

Traduït de l'hebreu per
Eulàlia Sariola

צילי

© 2012, Aharon Appelfeld, 1982

Tsili

1ª edició: novembre del 2013

© de la traducció: Eulàlia Sariola

© d'aquesta edició: Club Editor 1984, S.L.

Carrer Coves d'en Cimany, 2 – 08032 Barcelona

www.clubeditor.cat

ISBN: 978-84-7329-180-4

Dipòsit legal: B. 24.591-2013

Disseny gràfic: Àngel Uzkiàno

Imprès a Romanyà Valls

Tots els drets reservats.

Prohibida tota forma de còpia.

Amb el suport de

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

CLUB EDITOR
BARCELONA

Potser no caldria explicar la història de la Tsili Kraus. Va tenir un destí cruel, sense pena ni glòria, i si no hagués estat real no l'hauríem pas pogut explicar. Però com que va passar no podem amagar-la més. Ho farem tot seguit i sense embuts: la Tsili no era filla única, tenia germans i germanes més grans. La família era nombrosa, pobra, aclaparada pels neguits, i la Tsili va créixer abandonada entre les andròmines del pati.

El pare era un home malalt, la mare anava atrafegada amb la seva botigueta. Al vespre, un dels germans o germanes, d'esma, treia la Tsili de la sorra i la duia a casa. Era una criatura tranquil·la, sense cap gràcia, gairebé muda. Es llevava d'hora i anava a dormir sense rondinar ni plorar.

D'aquesta manera va pujar. Bona part de l'estiu i de la tardor, voltava per fora. A l'hivern jeia entre coixins. Com que era petita i escanyolida, no amoïnava ningú i oblidaven que existís. La mare se'n recordava de tant en tant i cridava:

—Tsili, ¿on ets?

—Sóc aquí —no trigava gaire a contestar. Així es calmava el rampell d'ansia de la mare.

En fer set anys, li van cosir un sarronet, li van comprar un parell de quaderns i la germana gran la va dur a l'escola del poble, de parets de pedra grisa i coberta de teules. Hi va anar cinc anys. La Tsili, a diferència dels del seu poble, no excel·lia en els estudis. Era esquerpa i tartamuda. Les lletres grosses de la pissarra la marejaven. Al final del trimestre no hi havia cap dubte: era endarrerida. La mare, fastiguejada, no s'estava de dir-li amb fúria:

—Has d'estudiar, ¿per què no ho fas?

El pare, malalt, sentia del llit estant l'advertència de la mare i gemegava:

—¿On anirem a parar?

La Tsili oblidava el que aprenia de memòria. Fins i tot els pagesos en sabien més que ella. S'atabalava. “Una jueva amb el cap dur”, deien satisfets. La Tsili es jurava que no s'atabalaria, però quan sortia a la pissarra les paraules li havien fugit i tenia les mans gelades.

S'estava hores asseguda estudiant. La repetició no la duia enlloc. A tercer encara no sabia les taules de multiplicar i feia una lletra lletja i con-

fusa. La mare s'encenia i li pegava. El pare no era més tendre i li deia:

—¿Per què no estudies?

—iSí que estudio!

—¿Com és que no saps res de res?

La Tsili acotava el cap.

—¿Per què ens avergonyeixes així? —deia el pare fent cruixir les dents.

Estava tocat de mort, però l'existència d'aquella filla queca el feia patir més que la malaltia. No parava de parlar de la mandra de la Tsili i, sobretot, de la seva tossuderia. “Si vols, pots fer-ho.” Allò no era un eslògan sinó una convicció que unia tota la família. La mare a la botiga, els fills i les filles davant dels llibres d'estudi.

Estudiaven de debò, ells, es preparaven tots sols per als exàmens finals, s'inscrivien a cursos accelerats, s'empassaven llibretes i quaderns. La Tsili cuinava, rentava plats i cavava l'hort. Era escanyolida i quan treballava a l'hort tenia aspecte de minyona.

L'hivern del 1941, també allà van arribar rumors sinistres. A casa dels Kraus tothom treballava com en un formiguer. Emmagatzemaven queviures, les noies repetien dates, el noi més jove dibuixava figures geomètriques maldestres

en llargues tires de paper. Tots estaven esporuguits pels exàmens que s'acostaven. De l'habitació fosca del pare arribava sovint una veu acuitant-los: “Estudieu, nois, estudieu, no sigueu mandrosos”. Una resta de lletania que enfurismava les filles.

De vegades oblidaven la Tsili però a l'escola, entre els cristians, era humiliada i escarnida. És estrany, no plorava ni demanava clemència. Cada dia anava a aquesta casa de tortures i s'empassava la seva ració d'ofenses.

Un cop a la setmana venia del poble un mestre per ensenyar-la de resar. A casa ja no observaven els preceptes religiosos però a la mare, per alguna raó, se li havia ficat al cap que una formació religiosa faria bé a la nena, i de passada procuraria uns petits ingressos al vell mestre. Venia sovint després de dinar, sense dia fix. No escrivia la Tsili. Durant una hora li explicava històries de la Bíblia i durant l'hora següent llegien plegats el llibre de pregàries. Al final de la classe, ella li preparava una tassa de te. “¿Com avança, la nena?”, preguntava la mare de tant en tant. “És bona minyona”, contestava ell. Sabia que en aquella casa no es resava ni s'observava el xàbat i el sorprenia que a aquella noia retardada li ha-

gués tocat justament vetllar el caliu. Ella ho feia tot segons la voluntat del vell. Ell duia un abric blanc i unes sabates rebregades de tan gastades, als ulls hi tenia l'amargor punyent de la gent que a l'hora de la veritat els estudis no els han servit de res. Els fills eren lluny, a Amèrica, i ell s'havia quedat a la casa antiga. Sabia que només era un instrument en aquell desgavell, que els germans i germanes no podien sofrir la seva presència. Entomava la seva ració d'insults, no sense repugnància i en silenci.

Després de llegir el llibre de pregàries, preguntava a la Tsili, segons l'invariable ritual antic:

—¿Què és l'home?

I la Tsili contestava:

—Pols i cendra.

—¿I davant de qui haurà de retre comptes?

—Davant del Rei de reis, el Sant, beneït sia.

—¿I què ha de fer l'home?

—Pregar i complir els manaments de la Torà.

—¿I on són escrits aquests manaments?

—En el llibre de la Torà.

Aquest ritual immutable, que es deia salmodiant, despertava en l'ànima de la Tsili uns forts ressons que li duraven hores. Cosa estranya, a la Tsili no li feia por el vell, l'embolcallava d'una se-

renitat que li durava fins a la nit. Recitava la *Xemà*, tal com ell li manava, amb la cara tapada.

Així va aprendre. Si no hagués estat pel vell, la seva existència hauria estat encara més dissortada. Havia après a encongir-se tant com podia i a satisfer discretament les seves necessitats, per no cridar l'atenció. Si hem de ser francs, el vell no se l'estimava pas, només hi era indulgent. Però sovint perdia la paciència. A la Tsili li agradava la seva veu, creia sentir-hi un xic de tendresa.

II

Quan esclataren les hostilitats, tots van desaparèixer i van deixar la Tsili guardant la casa. Estaven segurs que una nena petita i endarrerida com ella no prendria mal i que vigilaria les coses fins que passés la fúria. La Tsili va creure sense queixar-se. No hi havia temps per pensar, amb aquell esverament tan gran. “Tornarem a recollir-te”, van dir els germans mentre col·locaven el pare damunt del baiard.

Aquella mateixa nit els soldats van irrompre a les cases i les van saquejar. Els terribles gemecs i els xiscles pujaven fins al cel. Però a la nena, qui sap per què, no la van tocar. Potser no la van veure. S'havia amagat al cobert de l'eixida, entre les bótes i els sacs. Sabia que havia de guardar la casa, però la por va ser més forta que ella. Esperava en secret que una veu propera la cridaria. L'univers era ple de xiscles, lladrics i trets. Esporuguida, anava repetint els mots que el vell li

havia ensenyat. El xiuxiueig la va assossegar i es va adormir.

Va dormir hores i hores. Quan es va despertar era de nit i regnava un silenci absolut. Va treure el cap per damunt els sacs i va descobrir la llum del cel a través de les escletxes del cobert. Amb les mans repenjades a terra, va incorporar-se. El fred li havia embalbit les cames, eren dos fusos glaçats. S'hi va fer fregues. El dolor li punxava les plantes dels peus.

Va passar una bona estona així, amb les mans repenjades a terra i contemplant el cel. Mentre escoltava, els llavis se li van entreobrir i murmuraven:

—¿A qui haurem de retre comptes?

El vell vigilava que no es mengés les paraules i en aquell moment recordava les seves estrictes lliçons.

Mentrestant, les cames se li havien deixondit i va treure els sacs que hi tenia al damunt. “M’he d’aixecar”, es va dir, i ho va fer. El cobert era més alt que no pas ella, fet de posts sense desbastar, i servia per guardar llenya, bótes, una banyera vella i olles de terra. Ningú no tenia en compte aquell racó desgavellat, només la Tsili, que s’hi amagava. Ara es notava la pell a prop d’aquells objectes abandonats.

Per primer cop es trobava en plena nit. Quan era petita, tancaven els porticons molt d'hora, i de més gran no la deixaven sortir de fosc. Eren les primeres tenebres que palpava amb les mans.

Va sortir del cobert i es va dirigir a mà dreta, al camp. De sobte, al costat de les tiges immenses del blat de moro es veia petita i el cel altíssim. Va caminar força estona sense mirar enrere. Després es va aturar per escoltar la remor del fullam. El vent era suau i la tenebra fresca li alleujava la set. Els camps de blat de moro esponerós i arreglerrat s'estenien a dreta i esquerra amb tanques ça i lla. Se li van embolicar les faldilles i va ensopegar molts cops. Finalment se les va arromangar fins a la cintura i li van quedar les cames lliures. Llavors va caminar lleugera.

Va arrencar a córrer. Li havia vingut un record que l'esglaiava. Després va alentir la marxa, va anar oblidant aquell record i va reprendre el pas.

La seva germana gran preparava els exàmens finals i la burxava més que ningú. Quan es posava a estudiar, la feia fora de casa sense ni mirar-la. La Tsili se l'estimava i li feien mal les seves paraules furioses. Una vegada la germana li va dir: “No et vull veure mai més. Em fas nosa”. Encara que

sembla estrany, aquestes paraules justament apareixien gravades en l'obscuritat.

De mica en mica la foscor s'aclaria. Per tota l'amplària del firmament s'anaven escampant unes franges fines i tènues que es tornaven rosades. La Tsili s'ajupí, es palpà el cos i s'assegué. Sense pensar-s'ho, va clavar les dents en una tija de blat de moro. El líquid fresc li va regalimar coll avall.

Un doll de llum es va estendre damunt seu. Crits de salvatgines solitàries s'alçaven com un gemec. De seguida s'hi van afegir lladrucs enèrgics. Ella, asseguda, escoltava. Els sorolls llunyans la bressolaven. Sense adonar-se'n, va caure adormida.

Li anava bé el sol al cos i va dormir hores i hores. En despertar-se estava amarada de suor. Va espolsar del vestit les engrunes de terra que s'hi havien enganxat. El sol li lliscava pel tors i va notar per primer cop el dolç patiment de la soledat.

En el silenci embolicat d'ombra, un tret va travessar l'espai, seguit d'un crit punyent tallat en sec. Es va ajupir, es va tapar la cara i va estar-se hores sense aixecar el cap. Ara li semblava que li havia passat alguna cosa al cos, a la zona del pit.

Era una cosa agradable, com després d'un dia de dejuni.

Es va pondre el sol i la Tsili només veia el seu pare allitat. Els últims dies a casa, els rumors i els esglais, les llibretes i els quaderns. Ningú no es preocupava pel que sentia el veí. Els exàmens finals que tenien lloc lluny, a ciutat, esparveraven tothom, especialment la seva germana gran. S'arrencava els cabells desesperada. La mare, mentre comprava i venia a la botiga, semblava com si també repetís dates i fórmules. La veritat era que estava enrabiada. Només el pare jeia plàcidament al seu llit, com si dugués la casa pel bon camí. Sembla que havia oblidat la seva malaltia i potser també la precària existència de la filla petita. El que ell no havia aconseguit en vida, ho farien els seus fills i filles diligents. Estudiarien. Portarien diplomes a casa.